

Nr 71

Av herr Adolfsson, om vissa kulturpolitiska åtgärder.

(Lika lydande med motion nr 96 i Andra kammaren)

Av de kultursociologiska undersökningar i Malmö, vilka företagits under ledning av docenten Harald Swedner, Lund, framgår att kulturaktiviteten inom socialgrupperna företer skilda mönster. Undersökningsledaren kommenterar detta med att det tvärtom gängse föreställningar inte finns någon enhetskultur i Sverige. Klassamhället lever sålunda kvar och återspeglas på det kulturella området i en dominerande borgerlig finkultur utan förmåga att öva större attraktion på dem som traditionellt och med sin ställning i arbetslivet katalogiseras såsom tillhörande socialgrupp III. Swedner fäster även uppmärksamheten på att de som skapar finkultur (författare, skådespelare, konstnärer, musiker) "lever i ett slags profiterande symbios med medelklassen och överklassen". "Det är där", konstaterar han, "den skapande konstnären har sin publik och sina köpare, det är i dessa grupper han blir belönad för sin skaparvanda, det är där han kan söka stöd och uppmuntran när han inte vinner några publika lagrar." Swedner tillägger: "Det är få konstnärer (men visst finns det) som väljer att leva sitt vardagsliv i gemenskap med arbetarklassen. Det är förklarligt därför att det säkerligen på kort sikt, med den individuellt arbetande konstnärens perspektiv, är svårt, kanske till och med riskabelt. Men effekten finns kvar, *konstnären identifierad som borgare*."

Såsom framgår av det redovisade undersökningsmaterialet befinner sig medlemmarna i socialgrupp III till följd av inkomstförhållanden, arbetstidens längd och det fysiska arbetets kvarstående pressande karaktär i förhållande till dem som tillhör medel- och överklassen i klart underläge när det gäller att tillgodogöra sig kulturlivets offentliga yttringar. Swedner säger sålunda helt kort: "Att syssla med finkultur kostar pengar. Människor i socialgrupp III anser sig inte ha råd med finkultur. Den totala årsinkomsten i socialgrupp I i Malmö var våren 1964 i genomsnitt cirka 41 000 kronor, i socialgrupp III cirka 17 000 kronor (för gifta är mannens och hustruns inkomster hopsummerade). Det ger — även sedan skatten är dragen — betydligt större budgetutrymme för finkultur i socialgrupp I än i socialgrupp III. Socialgrupp II intar en mellanställning."

För att kunna tillgodogöra sig finkulturen, liksom över huvud taget kulturlivets olika yttringar krävs intellektuellt och emotionellt aktiva mot-

tagare. Swedners slutsats är att arbetaren, som är trött efter en lång arbetsdag eller en lång arbetsvecka med tungt kroppsarbete, inte har samma möjligheter som t.ex. professorn, advokaten och direktören att "ladda upp sig" för en konstupplevelse, att aktivt försätta sig i en "estetisk sinnesstämning". Av Malmö-undersökningen framgår också att personer i socialgrupp III (där kroppsarbetet är vanligast) inte bara har ett tyngre arbete utan faktiskt i genomsnitt också en längre arbetsvecka. Den våren 1964 gjorda undersökningen visade sålunda att den genomsnittliga arbetstiden per vecka såg ut på följande sätt (vilket också ger ett intressant perspektiv på hur arbetstidslagen fungerar i praktiken):

Socialgrupp I 48,3 arbetstimmar per vecka

Socialgrupp II 51,7 arbetstimmar per vecka

Socialgrupp III 54,3 arbetstimmar per vecka

Swedners kommentar: "Det är mycket sannolikt att denna skillnad i arbetstidens längd i förening med starkare fysisk uttröttnings förklarar en hel del av den större passiviteten på fritiden bland de kroppsarbetande. *Det tunga kroppsarbetets stigma* är fortfarande i Välfärdssverige en realitet."

Man torde kunna utgå från att de förhållanden som blottats genom Malmö-undersökningen inte är någon isolerad företeelse begränsad till rikets tredje stad. Sannolika skäl talar för att förhållandena är ensartade i hela landet, ja, att möjligheterna att tillgodogöra sig kulturlivets och kulturskapandets yttringar t.o.m. är mindre inom arbetarklassen i de delar av vårt land där teater-, konsert- och konstatställningsbesök måste kombineras med långa tids- och kostnadskrävande resor.

Vidare måste det betraktas som i hög grad otillfredsställande att kulturen och kulturskapandet i ett demokratiskt samhälle och i en tid då medvetandet om nödvändigheten att satsa mer på kulturen vinner allt större insteg hos såväl statsmakterna som kommunala myndigheter, organisationer och enskilda personer har en sådan ensidig inriktning som framgått av nyssnämnda undersökningar. Vill samhället att kulturaktiviteten skall breddas, att allt fler medborgare skall bli meddelaktiga av det som sker på den andliga odlingens fält, krävs en översyn och nyorientering i fråga om innehållet i den kultur som skapas. Samhället av i dag är inte betjänt av en dominerande borgerlig finkultur, mot vilken större delen av landets arbetande befolkning rest en osynlig men inte desto mindre påtaglig barriär.

Här rör det sig inte om krav på två "kulturer", en borgerlig finkultur och en arbetarkultur, utan om att kulturlivet i största möjliga utsträckning ges en sådan inriktning och ett sådant innehåll att det kan engagera ett allt större antal medborgare, oavsett deras sociala grupptillhörighet och ställning i produktionslivet. Vi vill i detta sammanhang även fästa uppmärksamheten på de ökade möjligheter att "distribuera kultur" som vunnits genom tillkomsten av ett sådant massmedium som televisionen, vars kapa-

citet på ifrågavarande område långt ifrån utnyttjas i den utsträckning som varit möjlig med ökat anslagsgivande: längre sändningstid, dubblerade program samt en fastare och mer nyanserad målinriktning av TV-programmens sammansättning och karaktär.

Med hänvisning till vad här ovan anförts föreslås,

att riksdagen i skrivelse till regeringen måtte hemställa om tillsättande av en utredning med uppgift dels att med förebild av den i denna motion åberopade kultursociologiska undersökningen i Malmö genomföra en riksomfattande kartläggning av skiljaktigheterna i kulturaktivitet inom socialgrupperna, dels att föreslå åtgärder för att göra kulturen lättare tillgänglig för alla skikt av befolkningen.

Stockholm i januari 1965

Gunnar Adolfsson